

Проскуріна М.О.кандидат економічних наук, доцент
Київського університету культури**КУЛЬТУРА – ІНСТРУМЕНТ ПЕРЕТВОРЕННЯ БАГАТСТВА У ДОБРОБУТ**

У статті досліджено деякі аспекти перетворення багатства у добробут. Проаналізовано запропоновану Бостонською консалтинговою групою модель оцінювання сталого економічного розвитку SEDA, в основу якої покладено десять факторів соціально-економічного розвитку, поділених на такі три групи, як інвестиції, економіка та фактори стабільності. Підкреслено присутність культури та культурних індустрій в усіх трьох групах. Проаналізовано поняття «м'якої» інфраструктури та динаміку співвідношення матеріальних і нематеріальних активів. Виявлено роль та значення культури і культурних індустрій в розробці та реалізації стратегій сталого розвитку. Проаналізовано три основні напрями визначення ролі культури у системі сталого розвитку. Наголошено на тому, що інтеграція культури в політику та цільові програми розвитку сприяє їх ефективності та сталості.

Ключові слова: SEDA, сталий розвиток, культура, культурні індустрії, добробут, багатство, стабільність, інфраструктура.

В статье исследованы некоторые аспекты преобразования богатства в благосостояние. Проанализирована предложенная Бостонской консалтинговой группой модель оценки устойчивого экономического развития SEDA, в основе которой лежат десять факторов социально-экономического развития, разделенных на такие три группы, как инвестиции, экономика и факторы стабильности. Подчеркнуто присутствие культуры и культурных индустрий во всех трех группах. Проанализированы понятие «мягкой» инфраструктуры и динамика соотношения материальных и нематериальных активов. Выявлены роль и значение культуры и культурных индустрий в разработке и реализации стратегий устойчивого развития. Проанализированы три основных направления определения роли культуры в системе устойчивого развития. Сделан акцент на том, что интеграция культуры в политику и целевые программы способствует их эффективности и устойчивости.

Ключевые слова: SEDA, устойчивое развитие, культура, культурные индустрии, благосостояние, богатство, стабильность, инфраструктура.

Постановка проблеми. Стратегія сталого розвитку є однією з ключових та пріоритетних в усіх галузях промисловості, народного господарства та економіки. Її принципи та основні положення спрямовані на досягнення гармонії між зростанням економічних показників, стабільністю в соціальной сфері та охороною довкілля. Очевидним є те, що культура відіграє важливу роль для сталого розвитку. Проте включення культури як важливого елементу до дискусій щодо сталого розвитку залишається великою проблемою як з наукової, так і з політичної точок зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато економістів, зокрема лауреати премії імені А. Нобеля в галузі економіки А. Сен, М. Спенс та Дж. Стігліц, стверджують, що забезпечення добробуту як основної мети державної політики та пріоритету державних інвестицій вимагає впливу на фактори, які існують далеко за межами економіки. Проте спроби поєднання культури та стійкості поки що йдуть врозріз з пануючим традиційним дискурсом стосовно екології та економіки.

Метою дослідження є визначення ролі культури в процесі перетворення багатства на добробут в контексті концепції сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Економічне зростання саме по собі є не метою, а лише засобом підвищення добробуту нації. Проте зростання ВВП надто часто вважається ключовим показником ефективності. Відстеження економічного зростання має сенс виключно в контексті добробуту. Звичайно, країни, що розвиваються високими темпами, збільшують свій ресурсний потенціал, чим і забезпечують собі передумови для подальшої розбудови. Трансформація здобутого багатства та економічного зростання в добробут не відбувається автоматично. Механізм такого перетворення має свої індивідуальні особливості в кожній країні. Насамперед це зумовлюється історичними та культурологічними передумовами існування соціуму.

Визначення додаткових індикаторів економічного розвитку, окрім ВВП, є важливим для розуміння того, як країна перетворює своє багатство на добробут, а її економічне зростання на потенціал та покращення умов життя населення. Такий підхід має бути покладено в основу державних стратегій соціально-економічного розвитку.

Модель оцінювання сталого економічного розвитку SEDA (Sustainable Economic Development Assessment), запропонована Бостонською Консалтинговою Групою (Boston Consulting Group (BCG)), є потужним інструментом діагностики перетворення багатства, виміряного рівнем доходу, у добробут. Окрім того, зазначена модель може бути використана під час визначення субсекторів, в яких окрема країна може відставати навіть після врахування її рівня доходів та темпів зростання. Оцінка сталого економічного розвитку BCG (SEDA) була розроблена для оцінки добробуту та відстеження відносних показників країн у перетворенні їх багатства на благо людей.

Запропонований аналітичний інструмент дав змогу зробити низку висновків. Зокрема, було виявлено той факт, що швидкість, з якою країни перетворюють багатство на добробут, з часом практично не змінюється. Отже, хоча рівень доходу та темпів зростання може зростати або падати, ефективність країни під час застосування багатства для забезпечення благополуччя змінюється лише поступово незалежно від зусиль. Цей висновок стосується всіх країн, які було вибрано для дослідження.

З метою виявлення міждисциплінарних зв'язків факторів, що зумовлюють соціально-економічне зростання, та розробки критеріїв для відстеження прогресу у 2012 році BCG і запропонувала SEDA як новий засіб вимірювання добробуту.

SEDA спирається на міждисциплінарний підхід та об'єднує об'єктивні дані про результати в більшості сфер людської активності з іншими матеріалами, такими як експертні оцінки. Це відносна міра, яка оцінює, як країна функціонує порівняно з усім світом. SEDA пропонує поточний зріз, а також можливість виявлення міри прогресу в часі. Вона призначена для того, щоб доповнювати суто економічні показники, такі як ВВП. SEDA визначає добробут на основі десяти показників, згрупованих за такими трьома групами, як економіка, інвестиції та фактори стійкості (рис. 1).

Економіка охоплює матеріальний вимір існування суспільства. До зазначеної групи включено вимірювання доходів, рівень економічної стабільності та зайнятості.

Інвестиції охоплюють сфери, діяльність в яких розглядається як інвестиція в майбутнє суспільства. В короткостроковій перспективі ці галузі є досить затратними, а результат буде отримано згодом. Водночас за умови недофі-

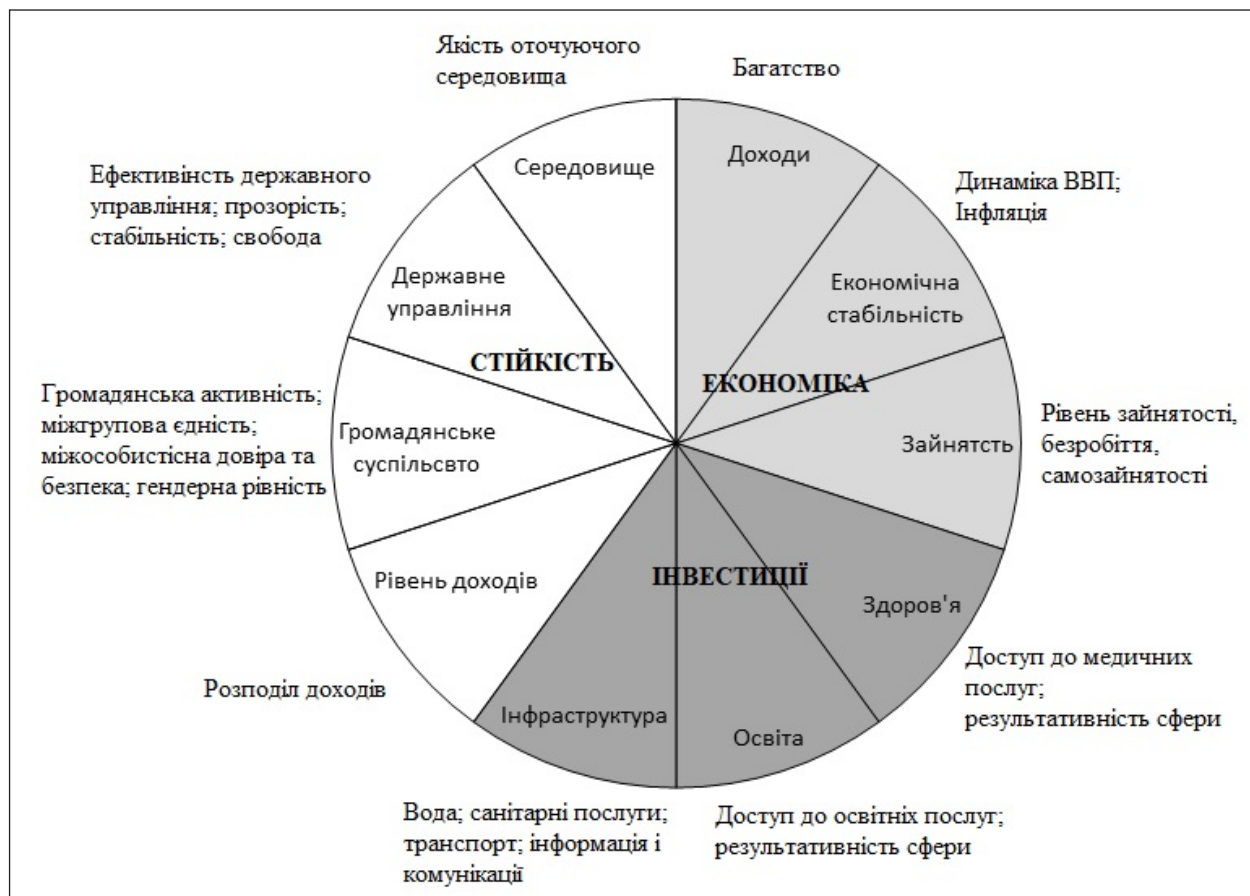

Рис. 1. Десятифакторна модель аналізу добробуту SEDA

Джерело: ресурс BCG analysis [1]

нансування ці галузі несуть в собі загрозу руйнування та занепаду держави. Ця група охоплює освіту як сектор формування інтелектуального потенціалу людини; охорону здоров'я як сектор, який відповідає за фізичний стан населення та здатність його до виживання та функціонування; інфраструктуру як сектор, який забезпечує умови життя та роботи всіх верств населення. Зазначені сектори відображають результати політики та програм, які є основною частиною будь-яких урядових витрат.

Фактори стабільності включають у себе рівень доходів різних груп населення, сформованість громадянського суспільства, ефективне державне управління як чинники соціальної інтеграції, а також сприятливе оточуюче середовище. Тобто ця група охоплює фактори зовнішнього середовища, яке опосередковано впливає на всі види людської діяльності.

Проаналізувавши запропоновані фактори, можемо побачити, що культура та культурні індустрії опосередковано присутні в усіх трьох групах. Культура в сучасному суспільстві розглядається як:

- середовище зайнятості та отримання прибутку;
- інфраструктурний сектор;
- середовище, яке визначає зміст та сутність освіти;
- один з факторів розподілу доходів;
- передумова становлення та розвитку громадянського суспільства;
- основа філософії державного управління;
- фактор зовнішнього опосередкованого впливу.

Імпульсом до становлення та розвитку концепції сталого розвитку послугувало поглиблення суперечностей, викликаних провалами ринкової економіки та, як наслідок, загостренням екологічних проблем. Саме екологічні проблеми та прагнення світової спільноти зберегти та не погіршити наявні умови життя для майбутніх поколінь були покладені в основу філософії зазначеної концепції. Якщо досягнення стійкості перш за все полягає в тому, щоб належним чином використовувати ресурси планети, то культура повинна бути центром даних стратегій розвитку, оскільки культури змінюють ставлення людей до інших членів свого суспільства та навколишнього світу, включаючи природне середовище, а також умови їх існування.

Ініціативи та підходи до стратегій розвитку, які враховують місцеві умови, традиції та культуру, можуть привести до посилення позицій контекстно-чутливих продуктів, а також підвищити вартість власності цільових бенефіціарів. Інтеграція культури в політику та цільові програми розвитку сприяє їх ефективності та сталості.

Діяльність у сфері нематеріальної культурної спадщини та інших креативних та культурних індустрій можуть сприяти досягненню таких цілей, як створення екологічних робочих місць; запровадження більш стійких моделей споживання та виробництва; формування стійких спільнот, здатних краще справлятися з наслідками стихійних лих; забезпечення вільного доступу до води та продуктів харчування. Власне, розроблені стратегії на основі принципів сталого розвитку мають сприяти зменшенню рівня диспропорції та бідності між регіонами, посилюючи їх стійкість.

Як констатує група експертів Світового економічного форуму в Давосі, впродовж останніх років креативна економіка розглядається як нова модель зростання, що передбачає відносно невеликі початкові інвестиції у «м'яку» інфраструктуру [9]. М'яка інфраструктура – це передусім інфраструктура знань або людський капітал, включаючи інституції, ідеї, культурні норми, концепти і рішення. Те, що дає змогу не лише підтримувати роботу складних логістичних систем та виготовляти будь-який продукт, але й зробити ці речі більш дієвими та менш витратними. Саме у цьому полягає сенс роботи архітектора, дизайнера, винахідника, робота яких належить до креативних індустрій.

Нині найпотужнішим елементом інфраструктури знань стали Google, Apple, Facebook та інші інноваційні розробники. Вони ж є прикладами компаній з найвищою ринковою капіталізацією. Кардинальний поворот у бік капіталу знань демонструє дослідження "Ocean Tomo LLC" [11]. Ними було зроблено висновок про те, що частка нематеріальних активів у ринковій вартості компаній зросла з 17% у 1975 році до 84% у 2015 році [9] (рис. 2).

Така зміна пропорцій говорить про масштаби трансформації принципів господарювання підприємств. Власне, частка нематеріальних активів демонструє нам зростаючу роль креативного сектору в економіці.

Проте культура може розглядатися і як ключовий елемент стратегії сталого розвитку. Сьогодні в умовах реалізації реформи децентралізації та процесу становлення місцевих громад, які мають спиратися на активне громадянське суспільство та функціонувати на принципах включення кожного громадянина у процес управління регіоном, роль культури зростає.

Таким чином, культура як фактор розвитку реалізує такі функції:

- 1) створює можливості для розвитку, підвищення ефективності, проникнення в інші системи;
- 2) здійснює промоцію для забезпечення стабільності, різноманіття, інклюзивності та ідентичності;

3) дає результат у вигляді економічних та неекономічних здобутків [6].

Виокремлюють три основні напрями визначення ролі культури у системі сталого розвитку [8] (рис. 3).

1) Культура в умовах сталого розвитку. Це означає, що культура виконує сприятливу і саморозвиваючу роль. Цей підхід доповнює традиційний дискурс про сталий розвиток, додавши культуру як самостійну складову на одному рівні з екологічними, соціальними та економічними факторами.

2) Культура для сталого розвитку. Вплив культури розглядається як один з визначальних чинників та може діяти за межами зазначеної соціально-економічної системи. Це переміщує культуру в захисний пояс системи, а також виявляється у функції створення контекстів та посередництва. За таких умов вона забезпечує баланс між економічним, соціальним та екологічним тиском і потребами.

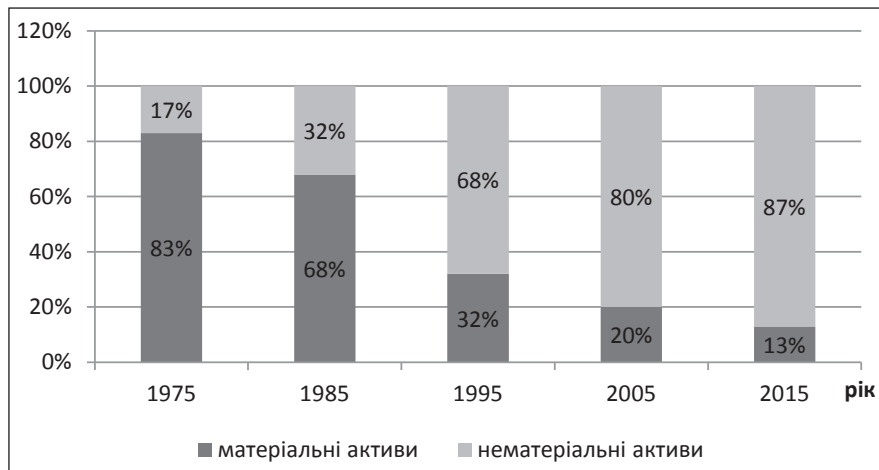

Рис. 2. Співвідношення матеріальних та нематеріальних активів [9]

3) Культура є стійкістю. За такого підходу культура розглядається як підґрунтя та передумова досягнення цілей сталого розвитку. У цій ролі вона об'єднує всі аспекти сталого розвитку, координує їх, а також керує ними.

Якщо культура розглядається як елемент стратегії сталого розвитку, то політика зміцнюватиме ключові внутрішні цінності культури, акцентуватиме увагу на творчості та збереженні розмаїття культурних виразів та проявів художньої та куль-

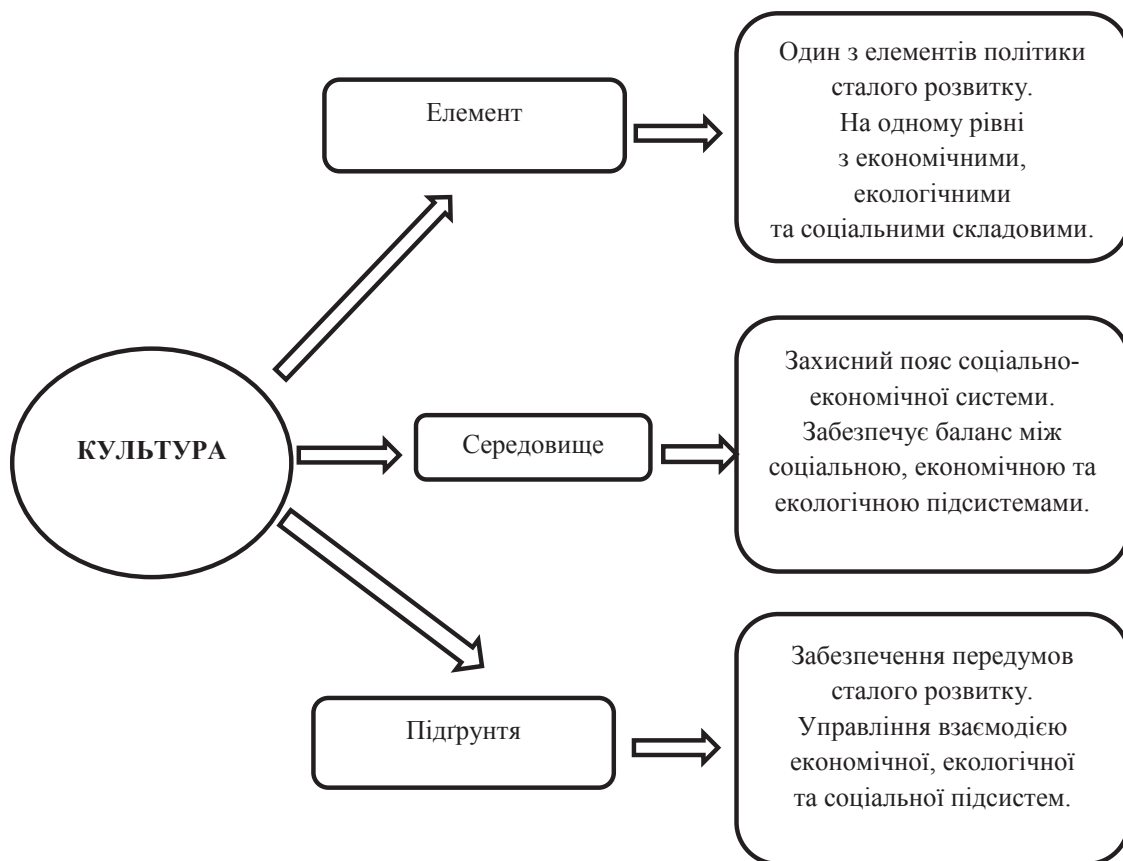

Рис. 3. Місце культури в системі стратегій сталого розвитку

турної активності, а також виявлятиметься в активностях, спрямованих безпосередньо на людину.

Коли культура виконує посередницьку роль, це виявляється у поширенні її впливу на визначення та формування цілей інших державних політик, які спрямовані на створення засобів існування, а саме промисловість, а також забезпечення соціального та екологічного добробуту.

За третьої моделі позиціонування культури політика сталого розвитку сприятиме більш широкому перетворенню соціуму на цілеспрямоване суспільство, зокрема через посилення усвідомлення та зміну поведінки. Це може створити засоби для здійснення колективних дій на місцях, а також через розвиток можливостей окремих людей та громад сприятиме адаптації та реалізації більш стабільних моделей життя.

Висновки з проведеного дослідження.

Багатство не має сенсу, якщо воно не реалізується у добробуті населення. Важливим фактором та інструментом такого перетворення є культура. Культурні індустрії є міжсистемним складним інструментом «м'якої» інфраструктури, призначення якого полягає в забезпеченні вільного доступу до культурних благ всіх верств населення з метою підвищення їх рівня освіти та свідомості. Це має привести до становлення креативного класу.

Культура є одночасно елементом, фактором зовнішнього впливу та підґрунтям для реалізації політики сталого розвитку. Вона може бути розглянута і як індикатор рівня соціально-економічного розвитку країни, і як інструмент його підвищення.

Список використаних джерел:

1. The Challenge of Converting Wealth into Well-Being / [V. Chin, S.L. Heng, D. Khanna, E. Rueda-Sabater]. – The 2017 Sustainable Economic Development Assessment.
2. Chiu R. Socio-cultural sustainability of housing: A conceptual exploration / R. Chiu // *Housing, Theory and Society*. – 2004. – № 21 (2). – P. 65–76.
3. Council of Europe's Intercultural Cities [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/Default_en.asp.
4. Culture and Development // UNESCO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/culture-and-development>.
5. Culture: a Bridge to Development // UNESCO OFFICE IN VENICE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/new/en/venice/culture/culture-a-bridge-to-development>.
6. Culture: a driver and an enabler of sustainable development Thematic Think Piece // UNESCO, 2015.
7. Cultural sustainability and regional development: Theories and practices of territorialisation / [J. Dessein, E. Battaglini, L. Horlings eds.]. – Routledge, 2015.
8. Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions from the COST Action IS1007 Investigating Cultural Sustainability / [J. Dessein, K. Soini, G. Fairclough, L. Horlings eds.]. – University of Jyväskylä, Finland, 2015.
9. Global Future Councils [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.weforum.org/communities/global-future-councils>.
10. Guèvremont V. Culture in Treaties and Agreements / V. Guèvremont, I. Otašević // POLICY & RESEARCH. Implementing the 2005 Convention in Bilateral and Regional Trade Agreements. Quebec, Canada, and holder of the UNESCO, 2005.
11. Ocean Tomo Releases 2015 Annual Study of Intangible Asset Market Value [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oceantomo.com/blog/2015/03-05-ocean-tomo-2015-intangible-asset-market-value>.

Proskurina M.O.

CULTURE IS A TOOL FOR TURNING WEALTH INTO WELFARE

Culture, sustainability, and sustainable development are complicated concepts that are not always easy for scientists, policymakers or practitioners to grasp or apply.

Without a doubt, there is a connection between a country's wealth and economic growth and improvements to its overall well-being. In the article, there are explored some aspects of the transformation of wealth into welfare. There is analysed the model of Sustainable Economic Development Assessment as a proprietary diagnostic tool that gives countries insight into their overall social and economic conditions. SEDA was proposed by the Boston Consulting Group and based on ten factors of socioeconomic development, which are divided into three groups: investment, economy and stability factors. The presence of culture and cultural industry in all three groups is emphasized.

The concept of "soft" infrastructure and the dynamics of the ratio of tangible and intangible assets are analyzed. The role and significance of culture and cultural industries in the development and implementation of sustainable development strategies are identified. Three main directions for determining the role of culture in the system of sustainable development are analyzed. It is emphasized that the integration of culture in politics and the target development programs contributes to their effectiveness and sustainability.

Systematically integrating cultural specificities in the conception, measurement, and practice of development is imperative as it ensures the involvement of the local population and a desirable outcome of development efforts. Culture as a sector of activity – including tangible and intangible heritage and the creative industries – is in itself a powerful driver of development, with community-wide social, economic, and environmental impacts.

Key words: SEDA, sustainable development, culture, cultural industries, welfare, wealth, stability, infrastructure.